

Pejlemærker

Til brug i enheden med ekspertise
i grønlandsk sprog og kultur

juni 2025

Viden til gavn

Indhold

Indledning	2
Børnesyn	4
Familiesyn og -værdier	6
Mødet med Danmark og det danske system	10
Kommunikation	14
Traumer	17
Holistisk sundhedsforståelse	20
Anvendt litteratur og viden	23
Bilag: Understøttende redskaber til fagpersoner	26

Indledning

Målgruppe

Pejlemærkerne er et internt dokument, som udgør et videns- og arbejdsgrundlag for den bistand, VISO skal yde til kommunalbestyrelsen i sager, hvor barnet/den unge eller (de kommende) forældre er født eller opvokset i Grønland eller i øvrigt vurderes at have tæt tilknytning til grønlandsk sprog, kultur og værdier.

Formål og anvendelse af pejlemærkerne

Formålet med pejlemærkerne er at etablere et fælles videns- og arbejdsgrundlag for Social- og Boligstyrelsens enhed med ekspertise i grønlandske sproglige og kulturelle forhold. Pejlemærkerne er et baggrundspapir, der skal understøtte, at arbejdet i den faglige enhed tager højde for de sproglige, kulturelle og individuelle forhold, der gør sig gældende i den konkrete sag.

Pejlemærkerne skal anvendes som afsæt for:

- Rådgivningsforløb i familier, hvor barnet/den unge eller (de kommende) forældre er født eller opvokset i Grønland eller i øvrigt vurderes at have tæt tilknytning til grønlandsk sprog, kultur og værdier.
- En VISO-udredning af børn/unge eller (kommende) forældre, der er født eller opvokset i Grønland eller i øvrigt vurderes at have tæt tilknytning til grønlandsk sprog, kultur og værdier.
- Gennemgangen af igangværende anbringelser af børn med grønlandsk baggrund, hvor der i sagen foreligger eller må antages at foreligge en standardiseret test af enten barnet eller forældrene eller begge.

Pejlemærkernes vidensgrundlag

Pejlemærkerne er et forsøg på at indkredse nogle af de kulturelle og sproglige opmærksomhedspunkter, der er vigtige at have som fagperson i mødet med borgere med grønlandsk baggrund. De er blevet til ud fra interviews med fagpersoner med grønlandsk baggrund og fagpersoner med tilknytning til Grønland. VISO har inddraget fagpersonernes perspektiver, som er baseret på deres faglige indsigt, erfaring og personlige oplevelser. Derudover har VISO indhentet viden fra diverse rapporter – både fra Social- og Boligstyrelsen samt andre relevante aktører og analyseinstitutter – samt modtaget input fra VISOs workshop med fagpersoner på området.

Pejlemærkerne indkredser og tydeliggør den særlige omtanke, en fagperson bør have i samarbejdet med borgere med grønlandsk baggrund eller i konkrete sager. De udgør ikke en udtømmende liste over faglige opmærksomhedspunkter, da der altid vil være behov for at inddrage yderligere aspekter baseret på ens faglighed og en nysgerrig tilgang til den familie, man møder. Det er også vigtigt at understrege, at pejlemærkerne er dynamiske og ikke statiske; variationer kan forekomme afhængigt af faktorer som geografi, alder og livsomstændigheder.

Pejlemærkerne i en kolonial kontekst

Grønlands historie rummer en sammenfletning af oprindelige inuittraditioner og udenlandske påvirkninger, som tilsammen har været med til at forme samfundet i Grønland og den kulturelle og etniske identitet blandt borgere med grønlandsk baggrund. En forståelse for den koloniale fortid og de historiske begivenheder, der knytter sig til Grønland som en tidligere koloni, er vigtig, når man samarbejder med borgere med grønlandsk baggrund. Det kan i den forbindelse være relevant i samarbejdet med den enkelte at anerkende, at du er opmærksom på, at den koloniale fortid mellem Danmark og Grønland fortsat kan påvirke nutidens relationer mellem borgere med grønlandsk baggrund og danskere.

Børnesyn

Børnesyn er det perspektiv, vi anvender til at forstå børn og de holdninger, vi har til både børn og barndom. Derfor er kendskab til børnesynet i kulturen, samt hvordan det udtrykkes i den enkelte familie, afgørende for et godt samarbejde med både familien og barnet. Det er vigtigt at være opmærksom på, at børnesynet kan variere afhængigt af, hvor i Grønland familien kommer fra og den tid, familien har boet i Danmark. Denne opmærksomhed kan forebygge misforståelser eller barrierer i mødet med familier med grønlandsk baggrund.

Faglig begrundelse

Børnesynet er en dynamisk størrelse, der varierer på tværs af generationer, historisk og kulturel udvikling samt blandt familier. Den enkelte families livsbetingelser påvirker også børnesynet og skaber variation fra familie til familie. Vores vidensindsamling viser, at der trods forskelligheder findes nogle fællestræk og tendenser på tværs af generationer, geografiske afstande m.m. Nedenstående bør læses med dette forbehold

Børnesyn

I familier med grønlandsk baggrund er det almindeligt at have tillid til børns kompetencer og give dem en høj grad af selvbestemmelse fra en tidlig alder. Børn betragtes som kompetente og klar til at mestre nye udfordringer, hvilket ofte betyder, at de har stor frihed i dagligdagen. De lærer primært ved at observere og lytte til voksne og ældre børns erfaringer frem for gennem direkte instruktion. Derudover er det ikke ualmindeligt, at større børn har ansvar for mindre søskende

Både tidligere og i dag er der en kollektivistisk tilgang til forældreskabet, hvor bedsteforældre, mostre, onkler og venner ofte bidrager til opdragelsen af deres familiemedlemmers eller venners børn. Man tilbringer tid med hele familien eller veninder, venner og deres børn, hvilket beskrives som kvalitetstid. Nærvær opfattes ikke kun som samvær mellem far, mor og børn, men også som fællesskab med den udvidede familie

Som nævnt er det vanskeligt at generalisere et børnesyn for en hel kultur, og i mange familier vil det sandsynligvis være en blanding af det individualistiske og det kollektivistiske børnesyn. I nogle familier får det individualistiske børnesyn ikke fodfæste, og det har medført bevægelser i Grønland, der fokuserer på, at forældre i højere grad bør sætte grænser og være mere involverede i deres børns liv.¹

Det kan udfordre familier, der har et meget kollektivistisk børnesyn, og som er vant til at lade barnet udvikle sig frit og uden for meget voksenindblanding, at de i højere grad forventes at se barnet som et individ med krav på beskyttelse og inddragelse og med en øget forventning til forældrene som grænsesættende.

I mødet med forældre med grønlandsk baggrund er det vigtigt at holde sig for øje, om det, de praktiserer, er et udspring af en kollektivistisk opdragelsesstil, hvor man er fælles om opdragelsen, og hvor børnene har en høj grad af selvbestemmelse eller om opdragelsesstilen kan være et udtryk for, at der ikke er overskud eller ressourcer til at gøre andet end at lade børnene klare sig selv.

¹ MIO Grønlands Børnerettighedsinstitution (2019)

Beskrivelse af praksis

VISO-specialister og -konsulenter skal være opmærksomme på en række faglige og kulturelle aspekter i de rådgivnings- og udredningsforløb, der omhandler, og/eller hvor de samarbejder med borgere, der identificerer sig som havende grønlandsk baggrund.

Eksempler på faglige opmærksomheder i praksis

- Vær opmærksom på kulturelle forskelle i opdragelsesmetoder, værdier og kommunikationsformer. Forældre med grønlandsk baggrund kan opdrage deres børn på måder, der afviger fra de danske normer².
- Vær bevidst om egne normer og værdier vedrørende børnesyn, opdragelse og familieliv.
- Kommuniker med omtanke, og spørg nysgerrigt ind, hvis der er noget ved børneopdragelsen, der vækker undren eller bekymring.
- Vær opmærksom på, at en tæt forbindelse til naturen er en central del af familiekulturen i Grønland, og at det betyder, at børn tidligt opdrages til på egen hånd at kunne begå sig i forskellige former for terræn, nogle gange uden voksenopsyn, og at børn i nogle grønlandske familier tidligt involveres i aktivt at tage del i jagt og fiskeri som en del af deres udvikling.
- Børn anses tidligt som selvstændige og mestringsparate, og der kan i flere familier være en kultur for også at involvere børn i begravelsessammenhænge. Det kan på den ene side modne børnene og medvirke til, at de tidligt lærer at håndtere dødsfald, tab og sorg. I familier, hvor der ikke er overskud til og fokus på at understøtte barnets deltagelse i fx begravelsessammenhænge, kan det dog betyde, at nogle børn ikke skærmes tilstrækkeligt fra ting, der ikke er alderssvarende. At bevidne ting, man ikke er moden nok til at bevidne, eller hvor barnet ikke understøttes tilstrækkeligt i sin deltagelse i voksne processer kan medføre risiko for at give barnet potentielt traumatiserende oplevelser.
- Uanset kulturelle forskelle i synet på børn og opdragelse er der grænser, hvor barnets selvbestemmelse og frihed kan føre til omsorgssvigt. En særlig høj grad af selvbestemmelse og frihed kan også være et tegn på forældrenes manglende overskud eller sociale udfordringer.

² Social- og Boligstyrelsen (2025)

Familiesyn og -værdier

Tag hensyn til kulturelle forskelle i synet på familien og familiens værdier for at forebygge misforståelser i mødet med borgere med grønlandsk baggrund. I samarbejdet med mange forældre og børn kan VISO-specialister og -konsulenter med fordel anlægge et bredt, kollektivistisk perspektiv på den nære familie. Samtidig bør de udvise diskretion og respekt for privatlivet, især i dialoger om sårbare emner, der kan være kulturelt tabuiserede.

Faglig begrundelse

Synet på familien samt værdier og normer i familier er dynamiske størrelser, der kan variere på tværs af generationer, den historiske og kulturelle udvikling samt på tværs af familier. Ligeledes vil livsbetingelser variere fra familie til familie. Nedenstående er nogle tendenser, der skal læses med dette forbehold.

Syn på familien

I familier, der identificerer sig selv med grønlandske baggrund, er der ofte en udvidet familieforståelse, hvor forældre, bedsteforældre, mostre, fastre, tanter, onkler og fætre/kusiner kan indgå som en del af den nære familie. Man kan også indgå i tætte familielignende bånd med sit øvrige sociale netværk, fx venner.³

Familiemedlemmer spiller ofte en aktiv rolle i hinandens liv og fungerer som betydelige omsorgspersoner for børnene. Opdragelsen ses som et fælles anliggende, hvor hele familien bidrager, og den udvidede familie udgør ofte en vigtig faktor i barnets liv.

Livet i familien

Kollektiv kultur og social nærhed er ofte centrale i familien, hvor relationer til familiemedlemmer vægtes højt. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at man ofte er mange familiemedlemmer samlet, ved spontane besøg og fleksible aftaler, hvor rutiner og struktur ofte spiller en mindre rolle i hverdagen.

Familien hjælper, støtter og aflaster

Familiens fokus på fællesskab viser sig ofte ved, at familiemedlemmer hjælper, støtter og aflaster hinanden. Det kan afspejle sig ved, at andre familiemedlemmer kan overtage ansvaret for barnet i en periode, hvis forældrene ikke selv har mulighed for det, fx hvis de er studerende og er nødt til at flytte væk. Barnets ophold kan derfor være fleksibelt mellem forældre og andre familiemedlemmer, alt efter hvad der er mest hensigtsmæssigt for den samlede familie.

Det stærke familiefællesskab kan også betyde, at mange problemer løses i familien fremfor at søge hjælp fra fagpersoner og det offentlige.

Tavshed og tabuer i familien

Det stærke familiefællesskab kan have betydning, når der opstår uenighed i familien, fx omkring børneopdragelsen. Det kan skabe store konflikter, der kan påvirke fællesskabet. Af hensyn til fællesskabet kan der også være en tendens til, at man ikke taler eksplicit om uenighederne,

³ Socialstyrelsen (2022)

men at de ligger under overfladen og påvirker dynamikkerne i familien. Konflikter og uenigheder kan lede til stor sorg i familien.⁴

Diskretion og respekt for privatlivet er værdier, der kan fylde meget i grønlandske familier, og der er ikke tradition for at blande sig i andres problemer eller at dele sine egne. Dette afspejler en høj grad af autonomi og respekt for andres selvbestemmelse og livsvalg, ligesom tavsheden kan afspejle en kultur, hvor man ofte ikke taler om de ting, der kan udgøre en trussel mod det kollektive fællesskab i familien.⁵

Der findes tabuer omkring følsomme emner som rusmiddelbrug, psykisk sygdom, vold og seksuelle overgreb, som kan bunde i betydningen af fællesskabet og sammenhørigheden i det grønlandske samfund. Opretholdelse af sociale relationer og harmoni er særligt vigtigt i de små og isolerede samfund, hvor alle kender hinanden, hvilket gør det svært at tale åbent om emner, der kan skabe splittelse og konflikter. Der kan også være frygt for at bringe skam over sig selv og sin familie.

Beskrivelse af praksis

VISO-specialister og -konsulenter skal være opmærksomme på en række faglige aspekter i deres planlægning, udførelse, analyse, tolkning og vurdering, når de rådgiver og udreder i tilfælde, hvor borgerne identificerer sig som havende grønlandsk baggrund.

Eksempler på faglige opmærksomheder i praksis

For at skabe et godt fundament for mødet og samarbejdet i rådgivnings- og udredningsforløbet bør der bl.a. være opmærksomhed på følgende:

Mødet mellem forskellige forståelser

- Tag højde for, at familielivet udfolder sig i et spændingsfelt mellem et kollektivistisk og et individualistisk livssyn, og det kan potentielt skabe nogle dilemmaer og konflikter i familier med grønlandsk baggrund.
- Vær i mødet bevidst og faglig reflekteret omkring, at det danske samfund og system herunder sagsbehandlingen traditionelt baserer sig på en individualistisk forståelse af familielivet. Et dansk mindset kan komme til at sætte normen for, hvad vi kigger efter, og hvad vi ser som ressourcer og udfordringer i familier. Det kan i mødet med borgere med grønlandsk baggrund give blinde vinkler i arbejdet med at forstå og tolke den andens perspektiv.
- Vær bevidst om egen kultur og forforståelser af grønlandsk kultur, værdier og normer. Reflekter kritisk over, hvordan disse påvirker, hvad du ser, analyserer, tolker og vurderer i mødet med familierne. Det sikrer, at du opnår et så reelt billede som muligt af den anden persons perspektiver, ressourcer og udfordringer.
- Vær bevidst om, at måden, man er i verden på (fx hvordan man agerer og kommunikerer) og opfatter verden på (fx hvad og hvordan man ser og forstår), er påvirket af ens baggrund. Eksempler på forskelle kan være den kollektivistiske versus individualistiske livsanskuelse: at være meget i kroppen (fornemme og føle) versus at være meget i hovedet (tænke og tale), tradition for historiefortælling versus tradition for at debattere, at være mindre vant til at sætte ord på følelser og oplevelser versus ofte at sætte ord på. Vær fx bevidst om det

⁴ Mondrup (2020).

⁵ Socialstyrelsen Grønland (2025b); Social- og Boligstyrelsen (2025)

ved udvælgelse af metoder til udredning af børn, unge og forældre med grønlandsk baggrund og ved tolkning af den anden i kulturmødet.

Livet i familien og synet på familien

- Tag højde for kulturelle forskelle i synet på familien og livet i familien ved at være opmærksom på følgende i sagsbehandlingen:
 - o at de voksne omkring et barn kan udgøres af hele den udvidede familie og eventuelt nogle fra familiens øvrige sociale netværk. Familiemedlemmer kan spille en stor rolle i hinandens liv, være omsorgspersoner for barnet og være fælles om opdragelsen.
 - o at den udvidede familie hjælper, støtter og aflaster hinanden efter behov, fx kan ansvaret for barnet være delt, og bopælen kan være fleksibel.
- Børn, der flytter til Danmark fra Grønland, flytter ofte fra betydningsfulde og nære omsorgspersoner, der har haft stor betydning i barnets hverdagsliv, og flytningen kan derfor være forbundet med stor sorg. Børn, som viser tegn på mistrivsel, kan være midt i en sorgproces på grund af de brudte bånd til familien i Grønland.
- Undersøg, hvilke relationer (familie, venner og bekendte) familien har i Danmark, der kan erstatte eller supplere de forladte netværk
- Forældrene kan opleve en sorg ved at skulle flytte fra Grønland, og de kan mangle det tætte, udvidede netværk, som de var en del af i Grønland.
- Kulturelle forskelle i opdragelsesmetoder, værdier og kommunikationsformer. Forældre med grønlandsk baggrund kan opdrage deres børn på måder, der er anderledes fra de danske normer.
 - o Undersøg med nysgerrighed de kulturelle forskelle mellem familielivet i Grønland og Danmark, herunder variationer i opdragelsesstile.
 - o Kommunikér med omtanke, og spørg nysgerrigt ind, hvis der er noget ved børneopdragelsen, der vækker undren eller bekymring.

Løse problemer i familiefællesskabet

- Vær opmærksom på, at mange familier foretrækker at løse problemer internt fremfor at søge hjælp fra fagpersoner. At indlede et samarbejde med VISO-specialister og -konsulenter kan derfor være grænseoverskridende, og der kan være behov for at bruge ekstra tid på at forklare relevansen og nødvendigheden af et forløb.
- Vær anerkendende og imødekommende over for borgere med grønlandsk baggrund, hvis de søger råd og vejledning. Ofte har de allerede afsøgt og udtømt andre muligheder, inklusive deres netværk, i deres bestræbelser på at klare sig selv, før de rækker ud.

Tavshed, diskretion og respekt

- Hav respekt for, at følsomme emner kan være tabubelagte. Anerkend det og prioriter god tid til at skabe et trygt og tillidsfuldt rum som fundament for samarbejdet.
- Værdier som diskretion og respekt for privatlivet vægtes ofte højt og kan betyde, at familier kan være tilbageholdende med at dele familiens problemer med det danske system:
 - o Denne tavshed kan påvirke familiodynamikkerne.
 - o Denne tavshed kan komme til udtryk i fagpersoners direkte møde med familier med grønlandsk baggrund, fx ved at fagpersonerne ikke kan få adgang til viden, som er relevant for sagsbehandlingen.
- Vær opmærksom på, at denne tendens til tavshed om problemer af respekt for fællesskabet i familien potentielt kan vægtes højere end hensynet til det enkelte familiemedlem.
- I mødet med borgere med grønlandsk baggrund er det derfor vigtigt at være opmærksom, fordomsfri og tålmodig i samtaler om privatlivet og tabubelagte emner. Det er vigtigt at fortælle åbent, hvorfor samtalen er relevant for at kunne hjælpe borgeren.

- Skab gerne et fælles tredje at være sammen omkring, fx en aktivitet eller et visuelt redskab såsom en livslinje, et netværksdiagram, eller ved at bede personen om at tegne.

Mødet med Danmark og det danske system

Tag højde for den usikkerhed, der kan opstå i mødet med Danmark og det danske system, ved:

- at hjælpe borgerne med at forstå og navigere i det danske system,
- at opbygge en tillidsfuld relation, skabe en inkluderende dialog, hvor borgeren kender sine rettigheder,
- at forebygge, at borgeren oplever fordomme og stigmatisering i mødet,
- at guide borgerens digitale deltagelse og afsætte tid til indhentning af viden,
- at forebygge mistillid og skabe en inkluderende dialog med den enkelte,

så det ikke fører til barrierer for samarbejdet og misforståelser i mødet med borgere med grønlandsk baggrund.

Faglig begrundelse

Nogle borgere med grønlandsk baggrund, der lever i udsathed i Grønland, søger til Danmark med håb om bedre adgang til støtte og ressourcer.⁶ Andre søger til Danmark for at få bedre uddannelsesmuligheder eller sundhedsbehandling.

Oplevelsen af mødet med Danmark og det danske system kan variere på tværs af generationer samt den historiske og kulturelle udvikling. Den vil også variere på tværs af familier og den enkelte families livsbetingelser og livssituation. Nedenstående er nogle tendenser, der skal læses med dette forbehold.

Nye livsbetingelser ved flytning til Danmark

Flytning til Danmark betyder, at den enkelte eller familien skal forholde sig til og begå sig i en ny kultur, med nye kulturelle koder og et sprog, der ikke nødvendigvis er modersmålet. Familien kan opleve at stå meget alene, når de kommer til Danmark blandt andet som følge af den geografiske adskillelse fra deres sociale netværk i Grønland. De skal begå sig i et nyt og ukendt system, som kan opleves meget formaliseret og struktureret.

Mistillid til systemet og verden omkring sig

Familier med grønlandsk baggrund kan mangle tillid til det danske system og myndighederne. Mistilliden kan være forbundet med det historiske forhold mellem Grønland og Danmark samt udfordringer med at forstå det danske system. Fagpersoner oplever, at mistilliden kan føre til fortællinger, der skaber barrierer for samarbejdet, eksempelvis frygt for, at kommunen vil anbringe deres børn. Generelle narrativer, om at danske myndigheder blander sig for meget i familielivet, kan også påvirke tilliden. Derudover kan mistilliden skyldes tidligere oplevelser, hvor borgere har følt sig misforstået af systemet eller har oplevet, at repræsentanter for systemet ikke tog hensyn til grønlandsk sprog og kultur.

Forældrenes traumer eller de eventuelle kulturelle traumer, som de kan bære med sig, kan desuden være grundlag for, at de har udviklet en grundlæggende mistillid til verden omkring sig,

⁶ Schiermacher (2020)

som også kommer til udtryk som en mistillid i mødet med systemet. Læs mere under pejlemærket "Traumer".

Endelig kan sproget være en barriere, der kan skabe yderligere usikkerhed i samarbejdet med systemet, da forældrene med grønlandsk som modersmål og eventuelt sparsomme dansksproglige kompetencer har svært ved at forstå, hvad der foregår.

Autoritetstro

Der kan være en tendens til, at nogle borgere med grønlandsk baggrund er særligt 'høflige' og 'autoritetstro' i spillet med deres omgivelser. Det kan føre til, at borgerne er mere tilbøjelige til at sige ja til ting, selvom de måske ikke forstår essensen af det, de siger ja til, og at de undlader at stille spørgsmål eller udfordre beslutninger, selv når det er nødvendigt for at sikre deres rettigheder eller behov.⁷

Fordomme og stigmatisering

Borgere med grønlandsk baggrund kan opleve at blive mødt af fordomme, diskrimination og manglende respekt for deres baggrund i mødet med det danske samfund⁸ og med repræsentanter for systemet⁹. Det kan komme til udtryk på flere måder fx som stereotyper, negative forforståelser og uretfærdig behandling i forskellige sammenhænge såsom uddannelse, beskæftigelse og sociale interaktioner. Desuden kan borgere med grønlandsk baggrund, der ikke lever i udsatte positioner, være bange for at blive sat i bås med borgere i udsathed med grønlandsk baggrund, hvorved en intern stigmatisering kan finde sted.

IT og digitalisering

Grønland og Danmark adskiller sig betydeligt i digitaliseringsniveau og IT-infrastruktur. Danmark er blandt de mest digitaliserede lande i Europa, mens Grønland er i gang med en digital transformation udfordret af geografisk spredning og endnu begrænset IT-infrastruktur. For borgere med grønlandsk baggrund, der flytter til Danmark, kan det derfor være særligt udfordrende at navigere i systemer som MitID og digitale offentlige platforme, da disse kræver en høj grad af digital kompetence og tilvænning.

I borgersager kan der være behov for at overføre relevante dokumenter mellem Grønland og Danmark. Her kan forskelle i IT-systemer (i kombination med forskelle i lovgivning og procedurer) være en systemisk barriere, der kan skabe forsinkelser og misforståelser. Det kan have alvorlige konsekvenser for borgernes adgang til støtte og rettigheder.¹⁰

Beskrivelse af praksis

Betingelserne ved flytning til Danmark, forventninger til mødet med Danmark og det danske system samt de kulturelle normer og værdier kan have betydning i mødet mellem borgere med grønlandsk baggrund og VISO-specialister og -konsulenter. Det er vigtigt at være opmærksom på dette, så det ikke fører til barrierer for samarbejdet og misforståelser i mødet.

Eksempler på faglige opmærksomheder i praksis

For at skabe et godt fundament for mødet og samarbejdet i rådgivnings- og udredningsforløbet skal der være en opmærksomhed på følgende:

⁷ Socialstyrelsen (2022)

⁸ Institut for Menneskerettigheder (2023)

⁹ Human Rights Council (2023)

¹⁰ Schiermacher (2020)

Hjælp borgerne med at forstå og navigere i det danske system

- Vær bevidst om, at mødet med systemet, herunder mødet med VISO-specialister og konsulenter i rådgivnings- og udredningsforløb, kan være nyt og fremmed og opleves som formaliseret og struktureret.
- Vær derfor ekstra opmærksom på at sikre borgerens overblik over samarbejdet og afstem løbende forventninger med borgeren.
- Vær bevidst om, at familier eller børn og unge kan opleve at stå meget alene, når de kommer til Danmark og skal leve uden støtte fra deres sociale netværk i Grønland.
- Overvej ved behov at opfordre borgeren til at have en bisidder med i forløbet.

Opbyg en tillidsfuld relation som fundament for samarbejdet

- Prioriter god tid til at skabe et tillidsfuldt rum som fundament for samarbejdet og arbejde bevidst med at mindske eventuel mistillid og tvivl hos borgeren.
 - o Vær imødekomende og transparent i mødet, kommunikationen og det løbende samarbejde med familien. Blandt andet ved at skabe overblik over borgernes sagsforløb, så de føler sig trygge i processen.
 - o Vær bevidst om egne holdninger og antagelser om målgruppen forud for mødet, og mød familier med grønlandsk baggrund med en åben, nysgerrig og anerkendende tilgang.
 - o Vær nysgerrig på, om familierne tidligere har oplevet at møde fordomme, diskrimination og manglende respekt for deres etniske og kulturelle baggrund fx i sagsbehandlingen og afgørelser. Fx ved at spørge ind til det.
 - o Anerkend eventuelle tidligere oplevelser med fordomme, stigmatisering og strukturel ulighed i mødet med det danske samfund.
- Anerkend at børn, unge eller forældre kan have traumer og kan have udviklet en grundlæggende mistillid til verden og mennesker omkring sig. Mød dem derfor ud fra den traumebevidste tilgang. Læs mere under pejlemærket for "Traumer".

Skab en inkluderende dialog, hvor borgeren kender sine rettigheder

- Tydeliggør for borgerne, hvad deres rettigheder er. Fx at de har ret til at udtrykke uenighed i samarbejdet, herunder fx uenighed med udredningen, vurderinger eller beslutninger (fx i sagsbehandlingen). Informer dem også om deres muligheder for og ret til at søge yderligere hjælp, fx gennem en bisidder.
- Skab en inkluderende dialog, hvor borgerne oplever sig hørt og opmuntres til at udtrykke deres perspektiver.

Forebyg at borgeren oplever fordomme og stigmatisering i mødet

- Vær opmærksom på, at borgere med grønlandsk baggrund kan have minoritetsstress.¹¹ Det kan fx komme til udtryk i en konstant frygt for afvisning og forskelsbehandling og som skyld og skam knyttet til ens kulturelle og etniske baggrund.
- Vær derfor opmærksom på mikroaggressioner¹² hos dig selv eller i organisationen, da de kan have en selvforstærkende effekt og skabe en følelse af marginalisering eller eksklusion hos dem, der modtager dem.

¹¹ Stress og belastning, som personer fra minoritetsgrupper oplever som en konsekvens af at leve i et samfund, der ikke altid anerkender eller forstår deres identitet, kultur eller livserfaringer.

¹² Mikroaggressioner er små og ofte utilsigtede handlinger eller udsagn, der kan være nedladende eller diskriminerende over for en person eller en gruppe, typisk baseret på race, køn, kultur eller seksualitet.

- Anvend derfor mikrovalideringer i samarbejdet med borgerne. Det er små, positive handlinger eller udsagn, som anerkender og bekræfter mennesker i marginaliserede positioner, fx ved at give plads til og anerkende deres grønlandske baggrund.

Guid borgerens digitale deltagelse og afsæt tid til indhentning af viden

- Tilbyd støtte og vejledning til borgerne, hvis der i rådgivnings- eller udredningsforløbet er behov for, at borgeren benytter digitale platforme.
- Vær opmærksom på, at det ofte er svært at tilvejebringe nødvendige dokumenter fra Grønland, da forskelle i IT-systemer, lovgivning og procedurer kan medføre forsinkelser.
 - o Afsæt derfor god tid til at indhente de nødvendige dokumenter, som kan sikre en retfærdig og grundig sagsbehandling.
 - o Vær bevidst om, at fagpersoner, der tidligere har været i kontakt med borgeren, kan have haft svært ved at tilvejebringe den relevante dokumentation.

Faglige opmærksomheder ved rådgivning af borgere med grønlandsk baggrund

Der findes forskellige informationsmaterialer målrettet forældre og børn med grønlandsk baggrund, som man kan anvende i rådgivningen af borgere.

Se link til materialer i bilag.

Kommunikation

Tag højde for kulturelle og sproglige forskelle i måden at kommunikere på ved at give god tid i samtalen, tilbyde tolkebistand, når det er nødvendigt, bruge visuelle virkemidler, aflæse nonverbale signaler og løbende sikre borgerens forståelse af det sagte.

Faglig begrundelse

Måden at kommunikere på blandt borgere med grønlandsk baggrund adskiller sig på flere punkter fra borgere med dansk baggrund. Dette kan skabe kommunikative barrierer, som påvirker borgernes adgang til information, ydelser, indsatser og inklusion i samfundet.

Der kan i grønlandsk kultur være tendens til en tilbageholdende kommunikationsstil, hvor borgere kan sige "ja" uden nødvendigvis at forstå spørgsmålene fuldt ud eller at være enige i, hvad der bliver sagt, for at opretholde harmoni og god stemning i kommunikationen.

Nonverbal kommunikation og stilhed spiller ofte en central rolle i grønlandsk kultur, hvor mimik i nogle tilfælde afløser det talte ord, og hvor stilhed er en kulturelt indlejret tilgang til samvær og eftertanke. Stilhed og tilbageholdenhed er centrale grønlandske værdier og er en måde at vise respekt på og give plads til andre.

Kulturelle forskelle i forståelsen af negationer, humor og fagtermer kan føre til misforståelser. Samtidig kan borgere med grønlandsk baggrund overvældes, når fagpersoner taler hurtigt, bruger mange ord og ikke giver tid til oversættelse og eftertanke. Omvendt kan tålmodighed, langsom tale og plads til stilhed styrke kommunikationen, så borgerne kan reflektere og engagere sig i kommunikationen.

Sprogbarrierer kan skabe utryghed og misforståelser i samarbejdet. At tilbyde tolkebistand til borgere med grønlandsk baggrund er afgørende for at sikre mulighed for aktiv deltagelse i kommunikationen. Det er vigtigt at tage højde for den enkelte borgers behov ved valg af tolk, eksempelvis ved at sikre kendskab til relevante grønlandske dialekter og tage hensyn til borgerens ønske om en tolk uden forbindelse til deres personlige netværk.¹³

Beskrivelse af praksis

VISO-specialister og -konsulenter skal være opmærksomme på en række kulturelle og sproglige aspekter i deres kommunikation med borgerne, der identificerer sig som havende grønlandsk baggrund.

Eksempler på faglige opmærksomheder i praksis

For at sikre en effektiv og respektfuld kommunikation med borgere med grønlandsk baggrund bør følgende praksis anvendes:

- **Afklar sproglige kompetencer** og vurder, om der er behov for tolkebistand i mødet mellem borger og fagpersoner. Vær opmærksom på, at der er forskel på at kunne tale og forstå dansk smalltalk over for at tale og forstå fagsprog. I udgangspunktet tilbydes borgeren altid tolkebistand, da det danske fagsprog kan være vanskeligt at forstå. I de tilfælde hvor borgeren takker nej til tolkebistand, er det vigtigt at være opmærksom på, om afslaget sker

¹³ Institut for Menneskerettigheder (2015); Socialstyrelsen (2022); Social- og Boligstyrelsen (2025)

med afsæt i stolthed eller med afsæt i ikke at ville være til besvær eller kræve for meget i samarbejdet. Det kan derfor være vigtigt at understrege retten til og vigtigheden af tolkebistand. Borgere kan også takke nej til tolkebistand, fordi de frygter at blive tildelt en tolk fra deres eget netværk. Vær derfor undersøgende på, om det kan være en barriere for at takke ja til nødvendig tolkebistand, og forsøg, så vidt det er muligt, at tage hensyn til borgerens ønsker til tolkebistanden.

- **Tilbyd tolkebistand** til borgere, der har behov for det, og vælg tolk med kendskab til den relevante dialekt for den enkelte borger (grønlandske dialekter, herunder vest-, nord- og østgrønlandsk). Det sikrer, at borgerne kan kommunikere klart og præcist og samtidig forstå det sagte. Det fremmer også inklusion og respekt for den grønlandske kultur at tage højde for dialekterne. Vær i øvrigt opmærksom på, at der kan være behov for at oversætte dokumenter, som er relevante i forløbet enten mundtligt eller skriftligt.
- **Tillid og tryghed** er afgørende for kommunikationen, særligt om sårbare og private forhold. Stilhed for nogle borgere kan signalere usikkerhed eller et behov for at beskytte sig selv. Når borgeren befinder sig i en udsat situation, kan stilhed være en beskyttelsesmekanisme mod at blive misforstået, afvist eller ydmyget. Det kan kræve opmærksomhed og god tid og ro at etablere en tillid, hvor forældre og børn bryder tavsheden og deler det, der kan være svært. Læs mere om dette under 'traumer'.
- **Brug færre ord og vis tålmodighed** i samtalen. Mange borgere med grønlandsk baggrund oplever, at danskere taler og spørger meget. Afhængig af den enkeltes dansksproglige kompetencer er det vigtigt at tale langsomt og give god tid og plads til, at borgeren kan oversætte og forstå informationen og reflektere over det sagte. Det er i øvrigt vigtigt at være opmærksom på, at det er særligt udfordrende at udtale sig om sårbare og private forhold på et sprog, der ikke er ens førstesprog.
- **Giv plads til stilhed** i samtalen med forældre og børn. Vær opmærksom på, at stilhed er normalt i sociale sammenhænge for borgere med grønlandsk baggrund. I mødet med fagfolk kan stilhed dog blive set som en negativ faktor i samarbejdet, og det kan misforstås som passivitet eller mangel på motivation, selvom det snarere udtrykker en kulturelt indlejret tilgang til samvær og eftertanke.
- **En bisidder kan hjælpe** med at skabe tryghed, forklare komplekse regler og procedurer samt sikre, at borgerens rettigheder og behov bliver hørt og respekteret. Det er kommunens pligt at informere børn og unge under 18 år om, at de har ret til en bisidder. Borgere over 18 år har selv ansvaret for at sørge for en bisidder. Vær opmærksom på, at dobbeltsprogede bisiddere ikke automatisk bør afløse tolkebistanden, da de to roller er vigtige på hver sin måde, og det kan være svært at navigere i begge roller.
- **Læg mærke til nonverbal kommunikation**, som adskiller sig fra vestlige fortolkninger af ansigtsudtryk. Aflæs løftede øjenbryn som positivt svar, rynken på næsen som negativt svar, og træk på skuldrene som "ved ikke" eller "måske." Vær opmærksom, at mimik, gestik og berøring blandt borgere med grønlandsk baggrund helt eller delvist kan afløse det verbale sprog. Det betyder samtidig, at forældre og børn med grønlandsk baggrund kan være særligt opmærksomme på mimik og kropssprog hos fagpersoner, og hvad det udstråler.
- **Overvej visuelle virkemidler og modeller** som udgangspunkt for samtaler med forældre og børn med grønlandsk baggrund. Spørg den enkelte, hvad der fungerer bedst for dem. Fagpersoner oplever, at borgere med grønlandsk baggrund er mere visuelt anlagte end

skriftligt og mundtligt. Særligt det skriftlige kan opleves som en barriere for samarbejde¹⁴. I tilfælde hvor skriftlig kommunikation er nødvendigt, bør det skrives som udgangspunkt oversættes til grønlandsk.

- **Vær bevidst om brugen af negationer**, som kan give misforståelser. Brugen af "ikke" sidst i en sætning eller formuleret i et spørgsmål kan tolkes modsat eller tvetydigt. Fx "Det forstår du, ikke?" samt "... og du oplever ikke problemer med at være der for dit barn?". Stil i stedet for spørgsmålene direkte: "Forstår du det?" samt "Oplever du problemer med at være der for dit barn?".
- **Vær opmærksom på brugen af ironi**. I Grønland er der ikke en lige så stor tradition for brug af ironi, og en del borgere med grønlandsk baggrund har tendens til humor, hvor man ikke tager sig selv højtideligt, som er tragikomisk og det, man populært kalder, falden-på-halen-humor. Humoren er ofte knyttet til hverdagen, naturen og livets udfordringer, og grønlandsk humor har en tendens til at være subtil og knyttet til kulturelle referencer (myter, traditioner eller lokale historier), som kan være svære at afkode af borgere med anden kulturel baggrund. Falden-på-halen-humor kan risikere at blive fejlfortolket som tegn på manglende empati, fx hvis et barn med grønlandsk baggrund har tendens til at grine ved synes af andre børn, der slår sig. Omvendt kan nogle borgere med grønlandsk baggrund have svært ved at afkode ironi, der kan risikere at blive tolket modsat og blive opfattet som konfronterende eller sarkastisk.
- **Vær opmærksom på at sikre en fælles forståelse**. Nogle borgere med grønlandsk baggrund kan sige "ja" uden at have forstået spørgsmålet. Det kan være for at undgå at virke uhøflige, selvom de ikke helt forstår, hvad der tales om. Bed borgeren om at opsummere det aftalte, og stil afklarende spørgsmål undervejs i samtalen for at sikre, at borgeren forstår det sagte.
- **Stil konkrete spørgsmål fremfor abstrakte spørgsmål**, da det er lettere for de fleste borgere med grønlandsk baggrund at svare på.

¹⁴ Social- og Boligstyrelsen (2025)

Traumer

Arbejd traumebevidst i mødet med borgerne med grønlandsk baggrund for derved at skabe et anerkendende møde og en udredning og indsats, der matcher borgerens behov.

Faglig begrundelse

Traumer er udbredte blandt borgere med grønlandsk baggrund, og derfor bør man arbejde ud fra hypotesen om, at borgeren kan bære et eller flere henholdsvis kulturelle, individuelle psykiske eller transgenerationelle traumer.

Kulturelle traumer

Borgere med grønlandsk baggrund er opvokset i et samfund, hvor den koloniale fortid har betydning og kan påvirke forholdet mellem borger og fagperson. Denne fortid kan komme til udtryk som historisk og kulturelt indlejrede traumer, der kan påvirke den grønlandske befolknings forståelse af sig selv og verden omkring dem, og hvordan de handler i mødet med omgivelserne.¹⁵ Det kan blandt andet komme til udtryk som følelser af sorg, tab og uretfærdighed eller at føle sig marginaliseret og utilstrækkelig sammenlignet med majoriteten. Det kan også komme til udtryk som mistillid til omverden og det danske system og fx påvirke motivationen for at opsøge hjælp og sociale indsatser samt indgå i samarbejdet med fagpersoner i systemet.

Individuelle psykiske traumer

Borgere med grønlandsk baggrund er i stor risiko for at have udviklet psykiske traumer¹⁶. Eksempelvis indikerer en undersøgelse, at grønlandske unge i højere grad end unge i andre lande er udsat for visse specifikke traumatiske oplevelser. Konkret viser undersøgelsen, at 83 pct. af de grønlandske unge har været udsat for mindst én potentiel traumatiserende oplevelse, og 57 pct. har været vidne til eller indirekte udsat for mindst én potentielt traumatiserende oplevelse. De specifikke traumatiserende oplevelser er selvmordsforsøg, dødsfald af nærtstående familiemedlem, voldtægt, seksuelt misbrug, fysisk mishandling, at være ved at drukne eller fravær af en forælder.¹⁷ Der sker også årligt voldsomme naturulykker og/eller katastrofer i Grønland, som kan være potentielt traumatiserende oplevelser for den enkelte.¹⁸

På grund af tætte slægtsfællesskaber, sociale relationer og familieband på tværs af byer og bygder kan sådanne oplevelser også indirekte berøre den enkelte, da de fleste kender en, der har mistet livet ved en unaturlig død, ligesom mange kender en, der har været udsat for psykisk eller fysisk vold og/eller seksuelle overgreb.¹⁹ Jf. pejlemærket "Børnesyn" kan det forekomme, at børn ikke bliver skærmet tilstrækkeligt fra ovenstående oplevelser eller begivenheder, som de ikke har de alderssvarende forudsætninger for at håndtere, og det kan gøre dem sårbare.

¹⁵ Rud (2017)

¹⁶ Det Grønlandske Hus i Aarhus (2025)

¹⁷ Karsberg (2012)

¹⁸ Socialstyrelsen Grønland (2025b)

¹⁹ Socialstyrelsen Grønland (2025b)

Transgenerationelle traumer

Både kulturelle traumer og psykiske traumer hos den enkelte kan ubevidst overføres på tværs af generationer, hvis de ikke behandles. Det sker fx gennem opvækstmiljø, adfærdsmønstre, narrativer eller sociale dynamikker.

Beskrivelse af praksis

VISO-specialister og -konsulenter skal være opmærksomme på en række faglige aspekter i deres arbejde når de samarbejder med borgerne der identificerer sig som havende grønlandsk baggrund.

Eksempler på faglige opmærksomheder i praksis:

For at skabe et godt fundament for mødet og samarbejdet med borgere samt relevante interventioner, der imødekommer barnet, den unge, forældrenes eller familiens behov, bør man lade sig inspirere af følgende praksis:

Hav viden om traumer

- Vær bevidst om, at både kulturelle, individuelle psykologiske og transgenerationelle traumer kan påvirke mange borgere med grønlandsk baggrund, også de yngre.
- Vær bevidst om, at unge med grønlandsk baggrund i højere grad end unge i andre lande kan have være udsat for potentielle traumatiske oplevelser.
- Vær bevidst om, at børn jf. børnesynet kan have være eksponeret for oplevelser eller begivenheder, som de ikke har de alderssvarende forudsætninger for at håndtere.
- Hav viden om kulturelle, individuelle psykiske og transgenerationelle traumer, så du kan anvende den i samarbejdet med borgere med grønlandsk baggrund.
- Vær opmærksom på ikke at blande traumer og kultur sammen. Kulturen må ikke skygge for, at nogle borgere bærer komplekse traumer med sig og har brug for hjælp og støtte.
- Vær opmærksom på, at borgere med grønlandsk baggrund, der bærer på traumer, kan forventes at være underbehandlede:
 - o Der er mangel på psykiatere og psykologer i Grønland, hvilket begrænser muligheden for specialiserede tilbud og medfører lange ventetiderne på behandling²⁰.
 - o Der er begrænset mulighed for at få psykiatrisk og psykolog-behandling i Danmark på grønlandsk eller med afsæt i grønlandsk sprog og kultur.

Anvend den traumebevidste tilgang

- Arbejd som udgangspunkt ud fra en hypotese om at børn, unge eller voksne med grønlandsk baggrund kan være bærere af et eller flere traumer.
- Tag højde for det ved at anvende den traumebevidste tilgang i mødet og samarbejdet med børn, unge, forældre eller familier med grønlandsk baggrund.
- Find inspiration i Social- og Boligstyrelsens "Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne"²¹, samt "Vidensafdækning af traumebevidste tilgange i en dansk kontekst. Børne- og ungeområdet"²², der giver viden om og inspiration til, hvordan man arbejder traumebevidst i mødet med borgeren. Vær blandt andet opmærksom på, at:
 - o opbygge viden om traumer og kompetencer til at arbejde traumebevidst, så borgeren oplever at blive set, hørt og forstået.

²⁰, VIVE (2024a); VIVE (2024b)

²¹ Social- og Boligstyrelsen (2023)

²² Nielsen & Scavenius (2023)

- lade borgerens egne perspektiver være styrende for indsatsen, så borgeren oplever kontrol, ejerskab og mestring.
- opbygge tillid og tryghed sammen med borgeren, så borgeren får et roligere nervesystem og føler sig tryk ved at give udtryk for egne perspektiver og behov.
- tilpasse de fysiske rammer, så de bidrager til borgerens oplevelse af fysisk og psykisk tryghed. Herunder ligger en opmærksomhed på kultur og sprog i indretningen. Du kan fx spørge ind til borgerens ønsker i forbindelse med samtalsituationer, aktiviteter og måltider, og om der er kulturelle eller sproglige forhold, som kan have betydning for den enkeltes oplevelse af at høre til og føle sig tryk i rummet og samarbejdet.

Udred og intervenser efter behov

- Vær bevidst om, at traumer kan have betydning for den enkeltes forudsætninger for samt motivation for at indgå i samspil, relationer og samarbejde med andre, både internt i familien og i mødet med andre, fx i samarbejdet med fagpersoner og det danske system.
- Vær bevidst om, at der i Grønland kan mangle sprog og kultur for at snakke om kriser, sorg og traumer, hvilket kan gøre det svært for borgerne at bearbejde potentielt traumatiserende oplevelser.
- Vurder i de enkelte tilfælde, om der eventuelt er behov for henvisning til supplerende udredning og behandling og/eller anden intervention.

Holistisk sundhedsforståelse

Vær opmærksom på, at sundhed for mange borgere med grønlandsk baggrund skal ses i et bredere, mere holistisk perspektiv. Her er fundamentet for sundhed en balance mellem krop, sjæl og ånd (timi, tarneq, anersaarlu). Anerkend og inddrag grønlandske værdier som naturen, familien og lokal tilknytning i samarbejdet og spørg nysgerrigt ind til, hvad sundhed er for den enkelte borger.

Faglig begrundelse

Den grønlandske sundhedsmodel, Peqqissuserput, er en holistisk tilgang til sundhed, der vægter en balance mellem krop (timi), sjæl (tarneq) og ånd (anersaarlu). Sundhedsmodellen blev udviklet som en del af folkesundhedsprogrammet "Inuuneritta III – Det Gode Børneliv 2020-2030," som blev lanceret af Naalakkersuisut (Grønlands regering). Modellen er udviklet af forskere fra Center for Folkesundhed i Grønland på Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) og Syddansk Universitet. Modellen integrerer grønlandske værdier som natur, familie og lokal tilknytning i sundhedsfremmende samarbejde med borgere med grønlandsk baggrund.

Modellens bygger på tre centrale dimensioner:

1. **Krop (timi):** Den fysiske sundhed, som indebærer livsstil, arbejde og levevilkår, men også glæden ved naturaktiviteter som jagt og fiskeri.
2. **Sjæl (tarneq):** Den mentale sundhed, som inkluderer tanker, adfærd og følelsesmæssig trivsel.
3. **Ånd (anersaarlu):** Den spirituelle sundhed, som handler om forbindelse til ånden, som en integreret del af sundhed og trivsel.

Grønlændernes tro og spiritualitet er en blanding af kristendom og traditionel inuit-religion. I dag er størstedelen af befolkningen medlemmer af den grønlandske kristne folkekirke. Samtidig lever elementer af den oprindelige inuit-spiritualitet videre, herunder troen på naturånder og shamanisme, hvor åndemanere traditionelt fungerede som forbindelsesled mellem mennesker og ånde verdenen. For en del borgere med grønlandsk baggrund kan deres spiritualitet ses som en kombination af kristne ritualer og værdier med en dyb respekt for naturen og dens kræfter²³.

I Grønland er der tradition for at opkalde børn efter afdøde familiemedlemmer, hvilket har rødder i inuit-religionen. Man tror, at når et barn får navnet fra en afdød, lever den afdødes sjæl (herunder sjæl og eventuelle åndelige egenskaber) videre i barnet. Denne navngivning kan være en vigtig del af grønlandsk kultur og identitet, og mange børn får flere fornavne for at ære flere afdøde familiemedlemmer.

Sundhedsmodellen fremhæver tolv elementer i sundhed, som kan ses som beskyttelsesfaktorer på tværs af generationer: Lokale værdier, kultur og sprog, velvære og livskvalitet, familie og relationer, fællesskab, kalaalimerngit (grønlandske madvarer), natur, livsstil, biologi og genetik, adgang til sundhedsydelser, opvækstvilkår, uddannelse, indkomst, arbejde og boligforhold samt lokale værdier. Ud af de tolv elementer uddybes syv af dem, fordi de kan ansues som særlige for borgere med grønlandsk baggrund set over for et mere vestligt sundhedssyn.

²³ DR Lyd (2017); Danmarks Nationalleksikon (2022)

Naturen og dens ressourcer er integreret i den grønlandske livsstil og kultur, og den bidrager til både fysisk og mental sundhed. Forskning viser, at brug af natur og kulturelle aktiviteter kan fungere som beskyttelsesfaktorer mod selvmord i Grønland²⁴. Naturen spiller en central rolle i grønlandsk kultur og kan skabe en følelse af tilhørsforhold og mening, hvilket er vigtigt i arbejdet med mental sundhed. I tæt forbindelse med naturen er **kalaalimerngit (grønlandske madvarer)** et sundhedselement, som bidrager til fysisk sundhed, en fælles identitet og til at dyrke viden på tværs af generationer. Erfaringseksperter fremhæver grønlandske madvarer som helt afgørende for deres fysiske sundhed, hvilket underbygges af forskning, der viser, at grønlandske madvarer (og næringsstofferne i dem) spiller en vigtig rolle for grønlændernes fysiske sundhed. Når borgere med grønlandsk baggrund flytter til Danmark og ændrer deres kost til en mere vestlig diæt, kan det føre til sundhedsmæssige udfordringer, da den vestlige kost ofte mangler de samme næringsstoffer og har et højere indhold af sukker og forarbejdede fødevarer²⁵. Grønlandske madvarer er også med til at styrke de mere sociale sundhedselementer i modellen som **familie og relationer** og **fællesskab**, som i grønlandsk kultur er ophøjet som centrale dele af et menneskes sundhed og trivsel. Læs mere om familie og relationer under pejlemærket "Familiesyn og -værdier". Derudover er **lokale værdier** også et sundhedselement, hvor der lægges vægt på, at selvom modellen rummer generiske elementer, vil der altid være lokale tilpasninger, og at sundhed kan opfattes og leves forskelligt på tværs af Grønlands byer og bygder. Sundhed er socialt og kollektivt, men det hviler samtidig på den enkeltes opfattelse af, hvad der giver **velvære og livskvalitet**, herunder balance og sammenhæng i tilværelsen. Sidst fremhæves **kultur og sprog** som et sundhedselement, som handler om værdier, normer og traditioner, som er med til at forme mennesker individuelt og kollektivt. Det hænger tæt sammen med sproget, som forbinder mennesker, når de dyrker traditioner og overleverer viden.

Beskrivelse af praksis

Ovenstående kalder på, at VISO-specialister og -konsulenter bør have en række kulturelle og sundhedsmæssige opmærksomheder i sager, der omhandler og/eller hvor de samarbejder med borgerne, der identificerer sig som havende grønlandsk baggrund.

Eksempler på faglige opmærksomheder i praksis:

- I samarbejdet med forældre og børn med grønlandsk baggrund er det vigtigt at tage højde for, at de kan have en anden og mere holistisk sundhedsforståelse, hvor elementer som fællesskab, familie og relationer, grønlandsk mad, kultur og sprog og lokale værdier er centrale faktorer.
- Overvej at anvende den grønlandske sundhedsmodel, Peqqissuserput, til at udforske forældrenes opfattelse af sundhed.
- Spørg den enkelte nysgerrigt ind til deres opfattelse af sundhed, herunder lokale værdier i det område, de kommer fra, tilknytning til fællesskaber, familie og venner, forbindelse til natur og betydning af grønlandske madvarer.
- Vær åben og undersøgende for tilgange til borgernes sundhed, der integrerer det fysiske med sjæl og ånd, og som eksempelvis også bygger på en forbindelse til naturen, fællesskab, grønlandsk mad og lokale værdier.
- Det er vigtigt at udvise nysgerrighed i tilfælde, hvor forældre med grønlandsk baggrund måske ikke har prioriteret at sikre sundhedsforhold for sig selv eller barnet. Det kan undersøges, om forældrene kan have prioriteret nogle af de nævnte elementer fra den grønlandske sundhedsmodel højere end mere klassiske sundhedselementer. Et eksempel

²⁴ Seidler (2023)

²⁵ Wielsøe m.fl. (2021)

kan være, hvis en borger melder fra på sundhedsaftaler, fordi deres tid og støtte er påkrævet af et familiemedlem. Her kan nogle med afsæt i sundhedselementerne 'fællesskab' og 'familie og relationer' vægte det højere at være der for familien frem for at fremmøde til sundhedsaftaler.

- I tilfælde hvor et barn med grønlandsk baggrund er anbragt uden for hjemmet, kan det med afsæt i sundhedsmodellen anskues som en vigtig del af barnets trivsel og sundhed at bevare sin tilknytning til grønlandske fællesskaber samt grønlandsk sprog og kultur under anbringelsen.
- En mangel på kulturel forståelse kan føre til, at velmenende og ellers effektive sundhedsinterventioner ikke opfattes positivt af eller viser effekt for borgere med grønlandsk baggrund.
- Vær opmærksom på, at børn med grønlandsk baggrund ofte kan have mongolpletter, som er blålige eller brunlige pigmentpletter, der typisk findes på ryggen, halebenet eller benene. Disse pletter er medfødte og skyldes en høj koncentration af melanocytter i huden, og de forsvinder normalt af sig selv med alderen. Det er vigtigt at informere om, at mongolpletter kan ligne mærker fra slag, hvilket kan føre til misforståelser. Derfor bør sundheds- og socialfagligt personale være opmærksomme på mongolpletter for at undgå unødvendige bekymringer eller fejltolkninger i deres samarbejde med børn og familier med grønlandsk baggrund.

Anvendt litteratur og viden

Christensen, T. (2020). Sprog og tavshed i grønlandsk psykiatri: Kulturspecifikke forhold i læge-patient-relationen. Bibliotek for Læger, 212(juni).

Danmarks Nationalleksikon (2022). "Religion og trossamfund i Grønland". Lokaliseret på World Wide Web: https://trap-groenland.lex.dk/Religion_og_trossamfund_i_Gr%C3%B8nland

Det Grønlandske Hus i Aarhus. (2025). Behov og mulighed for psykologisk hjælp for borgere med grønlandsk baggrund i Danmark: Erfaringer fra Det Grønlandske Hus i Aarhus v/Tanja Nielsen. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.dgh-odense.dk/media/3137/tanja-christensen-behov-for-psykologisk-hjaelp-til-groenlandske-borgere.pdf> (07.05.25).

DR Lyd (2017). Audiens: Den grønlandske tro. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.dr.dk/lyd/p1/audiens/audiens-2017/den-groenlandske-tro-11041703161>

Human Rights Council. (2023). Report of the Special Rapporteur on the human rights of Indigenous Peoples (A/HRC/54/31). Genève: FN.

Hunniche, L., & Mørch, L. L. (2024). *Kritisk psykologi*. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.gaderummet.dk/Karl%20Marx/2008-01-09%20Kritisk%20Psyologi.%20Lotte%20og%20Line.htm> (Den 23.04.25).

Institut for Menneskerettigheder. (2015). *Ligebehandling af grønlændere i Danmark*. København: Institut for Menneskerettigheder. Link.

Institut for Menneskerettigheder. (2023). *Grønlandske studerende i Danmark*. København: Institut for Menneskerettigheder.

MIO Grønlands Børnerettighedsinstitution. (2019). Grænsesætning i børneopdragelsen. Lokaliseret på World Wide Web: https://mio.gl/wp-content/uploads/2019/04/2019_04_Graenser_dk_web.pdf

Mondrup, L. (2020). Sprog og tavshed i grønlandsk psykiatri: kulturspecifikke forhold i læge-patient-relationen. Bibliotek for læger, Årg. 212, jun.

Nielsen, K. S. F. og Scavenius, C. (2023). *Vidensafdækning af traumebevidste tilgange i en dansk kontekst Børne- og ungeområdet*, VIVE (Link: <https://www.sbst.dk/Media/638144710414774112/Vidensafd%C3%A6kning%20af%20traumebevidste%20tilgange%202022.pdf>)

Karsberg, S. (2012). En undersøgelse af forekomsten af potentielt traumatiserende oplevelser og Post Traumatisk Stress Syndrom blandt Grønlandske unge. Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.

Københavns Kommune, Hjemløsenheden (2021). Samarbejde med udsatte mennesker med grønlandsk baggrund. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.kk.dk/sites/default/files/agenda/f70d6b57-2bd3-4f6c-a909-18d921ea1a41/d47124d8-b6a2-471e-948b-7e6e0ad9d2f3-bilag-2.pdf>

Nielsen, L. B. (u. år). *Den historiske baggrund for traumer i Kalaallit Nunaat og vigtigheden af udbredelsen af traumeterapeutiske redskaber*. Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik (Socialstyrelsen). Lokaliseret på World Wide Web: https://www.sdu.dk/-/media/files/om_sdu/institutter/psykologi/videnscenter-for-psykotraumatologi/kalender/2023/historisk-baggrund-for-traume.pdf

Rud, S. (2017). Colonialism in Greenland: Tradition, governance and legacy. Palgrave Macmillan.

Schiermacher, M. (2020). *Fra Grønland til gaden*. København: Gyldendal.

Seidler, I. P. A.-M. K. (2023). Risk Factors, Protective Factors, and Risk Patterns for Suicide in Greenland: A systematic approach based on registers and existing knowledge. Syddansk Universitet.

Social- og Boligstyrelsen. (2023). *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*. Lokaliseret på World Wide Web: [https://www.sbst.dk/Media/638321681543271947/Social-%20og%20Boligstyrelsen%20\(2023\)%20Anbefalinger%20til%20at%20arbejde%20traumebevidst%20i%20den%20sociale%20indsats%20med%20voksne.pdf](https://www.sbst.dk/Media/638321681543271947/Social-%20og%20Boligstyrelsen%20(2023)%20Anbefalinger%20til%20at%20arbejde%20traumebevidst%20i%20den%20sociale%20indsats%20med%20voksne.pdf)

Social- og Boligstyrelsen. (2024) a. Samarbejdet om dit barns trivsel - en folder til forældre med grønlandsk baggrund. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2024/samarbejdet-om-dit-barns-trivsel-en-folder-til-foraeldre-med-groenlandsk-baggrund>

Social- og Boligstyrelsen. (2024) b. Hvad sker der i en børnesag? - en folder til forældre med grønlandsk baggrund. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2024/hvad-sker-der-i-en-boernesag-en-folder-til-foraeldre-med-groenlandsk-baggrund>

Social- og Boligstyrelsen. (2024) c. Hvad sker der, hvis dit barn skal anbringes uden for hjemmet? - en folder til forældre med grønlandsk baggrund. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2024/hvad-sker-der-hvis-dit-barn-skal-anbringes-uden-for-hjemmet-en-folder-til-foraeldre-med-groenlandsk-baggrund>

Social- og Boligstyrelsen. (2025). Støtte til borgere i udsathed med grønlandsk baggrund i Danmark: Et inspirationshæfte.

Socialstyrelsen. (2022). Veje til støtte tilpasset udsatte grønlændere i Danmark: Barrierer og god praksis.

Socialstyrelsen Grønland. (2025a). *Tal på traumatiserende oplevelser* Lokaliseret på world wide web: https://socialstyrelsen.gl/1_boern_og_unge/udredningsvaerktoejer?sc_lang=da (den 23.04.25)

Socialstyrelsen Grønland. (2025b). *Tavshedskultur*. Lokaliseret på World Wide Web: https://socialstyrelsen.gl/1_boern_og_unge/udredningsvaerktoejer?sc_lang=da (Den 23.04.25).

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. (2022). Børn med grønlandsk baggrund, der er anbragt i Danmark – fra danske kommuner. K. M. Dahl, M. G. Olsen, M. Lausten & J. T. Ibsen. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/boern-med-groenlandsk-baggrund-der-er-anbragt-i-danmark-fra-danske-kommuner-ov9leyvn/>

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. (2024a). Psykiatri i Grønland – Primære udfordringer og bud på løsninger.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. (2024b). Udvikling af børne- og ungepsykiatri i Grønland. Departementet for Sundhed i Grønland. Lokaliseret på World Wide Web: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/udvikling-af-boerne-og-ungepsykiatri-i-groenland-4vl8m4kx/>

Unicef.gl (u. år). "Et opråb til forældre" - læringsmaterialer. Lokaliseret på World Wide Web:
<https://unicef.gl/da/nakuusa/kampagner/mere-mor-mere-far/>

Wielsøe, M. m.fl. (2021). Dietary habits among men and women in West Greenland: follow-up on the ACCEPT birth cohort. BMC Public Health. Lokaliseret på World Wide Web:
<https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-11359-7>

Oplæg:

Det Grønlandske Hus Odense (2024): Hverdagens problematikker i DGH's Åben anonym rådgivning.

Det Grønlandske Hus Odense (2024): Hvordan styrker vi sagsbehandlingen i sager, der vedrører borgere fra Grønland.

Social- og Boligstyrelsen (2022): Kulturelle traumer. Internationale perspektiver

Social- og Boligstyrelsen (2023): Temaeftermiddag om Housing First-baseret samarbejde med borgere i hjemløshed med grønlandsk baggrund

Social- og Boligstyrelsen (2024): Temadag om traumebevidst samarbejde med borgere med grønlandsk baggrund.

Vidensgrundlag

Derudover baserer materialet sig på interviews med fagpersoner, herunder psykologer og socialfaglige medarbejdere, med viden om grønlandske kulturelle og sproglige forhold.

Bilag: Understøttende redskaber til fagpersoner

Oplysningsmateriale til forældre:

Tre foldere til forældre med grønlandsk baggrund, der oplyser om det offentlige system i Danmark:
Folderne handler om det tidlige forebyggende arbejde, om en børnesag i kommunen og om anbringelse af barnet uden for hjemmet. De tre foldere er målrettet familier med grønlandsk baggrund, som er i kontakt med det sociale system. Folderne er skrevet på både grønlandsk og dansk, så fagpersoner og forældre ved, hvad der står. De tre foldere kan ikke erstatte kommunens almindelige vejledningspligt, men kan indgå som redskab i vejledningen af familier med grønlandsk baggrund.
Folder 1: Samarbejdet om dit barns trivsel Du kan hente folderen "Samarbejdet om dit barns trivsel" her Folderen handler om det tidlige forebyggende arbejde og forældrenes samarbejde med pædagoger, lærere osv. om barnets trivsel.
Folder 2: Hvad sker der i en børnesag? Du kan hente folderen "Hvad sker der i en børnesag?" her Folderen handler om, hvad der sker, når der oprettes en børnesag i kommunen.
Folder 3: Hvad sker der, hvis dit barn skal anbringes uden for hjemmet? Du kan hente folderen "Hvad sker der, hvis dit barn anbringes uden for hjemmet" her Folderen handler om de situationer, hvor kommunen træffer afgørelse om en anbringelse af barnet.

Oplysningsmateriale til børn og unge:

Målgruppe: Videoerne rettet mod børn og unge i alderen 10-17 år med grønlandsk baggrund. Indhold: De fortæller om, hvordan et forløb i en kommune kan være, hvem de skal mødes med, og hvilke rettigheder de har. Anvendelse: Videoerne er velegnede som redskab for forældre og fagpersoner i dialogen med barnet eller den unge, som skal mødes med en børne- og ungerådgiver fra kommunen. Produceret af Social- og Boligstyrelsen på grønlandsk, med Maria Motzfeldt som vært Se videoerne på dansk her
--

Video 1: "Til møde med kommunen: Hvorfor?"

Video 2: "Når du skal tale med rådgiveren":

Video 3: "Hvorfor vil rådgiveren vide, hvordan du har det?"

Video 4: "Sådan finder rådgiveren ud af, hvordan du har det"

Video 5: "Sådan kan hjælpen være"

Video 6: "Hvad sker der bagefter?"

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk